

Date: 21stDecember-2024

JINSIY PSIXOLOGIYA: ERKAK VA AYOL PSIXOLOGIYASI FARQLARI

Sitora Akbarovna Ikromova

Osiyo xalqaro universiteti Dotsenti
(PhD)

Annatsiya: Jinsiy psixologiya inson psixikasining erkak va ayol o'rtasidagi farqlarini o'rganadigan soha bo'lib, bu farqlar biologik, psixologik va ijtimoiy jihatlaridan iboratdir. Erkak va ayol psixologiyasi orasidagi farqlar odamlarning xulq-atvori, emotsional javoblari, muloqot uslublari, qarorlar qabul qilish jarayonlari va boshqa ko'plab sohalarda o'z aksini topadi. Bu farqlar jinsiy roldan, biologik farqlardan, jamiyatdagi kutishlardan va shaxsiy tajribalardan kelib chiqadi. Ushbu maqolada erkak va ayol psixologiyasidagi asosiy farqlar, ularning xulq-atvori, hissiyati, o'zaro aloqalari va qarorlar qabul qilishdagi tafovutlar ko'rib chiqiladi. Erkak va ayollar orasidagi psixologik farqlarni tushunish insonlarning o'zaro munosabatlarini yaxshilash va turli ijtimoiy, oila va ish munosabatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: erkak psixologiyasi, ayol psixologiyasi, jinsiy farqlar, biologik psixologiya, jinsiy rollar, o'zaro munosabatlar, xulq-atvor farqlari, emotsional javoblar.

Kirish:

Jinsiy psixologiya insonning jinsiga qarab, xulq-atvor, hissiyotlar, fikrlar va munosabatlar qanday shakllanishini o'rganadi. Erkak va ayol orasidagi psixologik farqlar uzoq vaqtdan beri ilmiy va ijtimoiy tadqiqotlarning markazida bo'lib kelgan. Biologik farqlar, ijtimoiy roli va tarbiyaning o'ziga xosligi erkaklar va ayollarning psixologik jihatdan qanday farq qilishiga ta'sir ko'rsatadi. Erkak va ayollarning psixologiyasi o'rtasidagi farqlar ko'plab sohalarda, jumladan, emotsional va ijtimoiy jihatlardagi aloqalar, qarorlar qabul qilish, muloqot qilish va boshqarish qobiliyatlarida o'z aksini topadi. Shuningdek, erkaklar va ayollar o'zlarining xarakteristik xususiyatlari, motivatsiyalari, shuningdek, ijtimoiy rollarga nisbatan qanday munosabatda bo'lishi haqida bilimlar keltiriladi. Bu farqlarni tushunish, o'zaro munosabatlarni yaxshilash, stress va muammolarni boshqarish uchun foydali bo'lishi mumkin.

Asosiy qism:

Biologik farqlar va ularning psixologik ta'siri

Erkak va ayol orasidagi psixologik farqlarni tushunishda biologik farqlar muhim rol o'ynaydi. Erkaklar va ayollar orasidagi jinsiy farqlar faqatgina anatomik emas, balki neyrofiziologik va gormonal o'zgarishlarga ham asoslanadi. Erkaklarda testosteron gormoni ko'proq bo'lib, bu ularning agressivlik, kuch ishlatish va liderlikka moyilligini oshiradi. Ayollarda esa, estrogen va progesteron gormonlari emotsional holatlarni boshqarishda katta rol o'ynaydi, bu esa ularning mehribonlik, empatiya va ijtimoiy aloqalarni kuchaytirishiga olib keladi.

Date: 21stDecember-2024

Biologik farqlarni hisobga olgan holda, erkaklar va ayollar o'rtasida xulq-atvor farqlari yuzaga keladi. Erkaklar ko'proq raqobatbardosh, mustaqil va maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi mumkin, shu bilan birga, ayollar ko'proq hamkorlikka, boshqalarga yordam berishga va jamoaviy ishga qiziqish bildiradilar. Biologik farqlar shuningdek, stressga qanday munosabatda bo'lishda ham namoyon bo'ladi: erkaklar stressga qarshi kurashish uchun ko'proq jismoniy faollik va ishlashni afzal ko'rishlari mumkin, ayollar esa bu holatda hissiy yordamini olishni va o'zaro aloqalarni kuchaytirishni tanlashlari mumkin.

Ijtimoiy rollar va jinsiy psixologiya

Erkaklar va ayollarning psixologiyasidagi farqlarni tushunishda ijtimoiy rol va tarbiyaning ahamiyati ham katta. Ijtimoiy rollar odamlarning hayotdagi vazifalarini va ularning muhim ijtimoiy o'zgarishlarga qanday munosabatda bo'lishini belgilaydi. Erkaklar va ayollar tarixan turli ijtimoiy rollarda, masalan, ota, ona, ishchi va rahbar kabi rollarda o'zlarini ko'rsatishgan. Biroq, ijtimoiy o'zgarishlar va gender tengligi sohasidagi taraqqiyot erkak va ayollarning psixologiyasini sezilarli darajada o'zgartirdi.

Ijtimoiy rolar erkaklar va ayollarga qarashdagi stereotiplarni yaratadi. Masalan, erkaklar kuchli, rahbar va mustahkam bo'lishi kerak, ayollar esa mo'tadillik, yordam berish va oila masalalariga ko'proq e'tibor berishlari kerak. Bu stereotiplar erkak va ayol psixologiyasidagi farqlarni kuchaytiradi va har ikki jinsning o'zaro munosabatlarida noaniqliklar va qarama-qarshiliklarga olib kelishi mumkin. Ijtimoiy normativlar va jamiyatdagi kutishlar erkaklar va ayollarni qanday munosabatda bo'lishlarini shakllantiradi.

Emotsional va hissiy farqlar

Erkaklar va ayollar o'rtasidagi emotsional va hissiy farqlar ijtimoiy psixologiyaning muhim jihatlaridan biridir. Ayollar ko'pincha o'z hissiyotlarini ifoda etishda va boshqalarga empatiya bildirishda ko'proq qobiliyatli deb hisoblanadi. Ayollar boshqalar bilan hissiy aloqalarni kuchaytirishga, o'zlarini boshqalarga nisbatan yaxshi his qilishlariga imkon beradigan ijtimoiy ko'nikmalarga ega. Ayollar hissiyotlarni yanada aniqroq va tezroq anglashadi, ular ko'proq emotsional reaksiya beradi.

Erkaklar esa, odatda, o'z hissiyotlarini ko'rsatishda kamroq ochiq bo'lishadi. Ularning emotsional javoblari ko'proq ijtimoiy me'yorlar va kuchli shaxsiy istaklarga asoslanadi. Erkaklar ko'proq o'zlarini muammolarni hal qilishga qaratilgan, ya'ni stressga duch kelganda, ular ko'proq yechimga yo'naltirilgan xulq-atvorni namoyon etishadi. Shuningdek, erkaklar ayollarga qaraganda kamroq empatiya ko'rsatadilar.

Xulq-atvor va qaror qabul qilish

Erkaklar va ayollar orasidagi psixologik farqlar, shuningdek, qaror qabul qilish jarayonida ham sezilarli farqlarni ko'rsatadi. Erkaklar ko'pincha tez va aniq qarorlar qabul qilishga moyil, bu esa ularni ba'zida riskni olishga undaydi. Ular ko'proq maqsadga yo'naltirilgan va raqobatbardosh tarzda o'z xulq-atvorini belgilaydilar. Ayollar esa qaror qabul qilishda ko'proq ehtiyotkor va mulohazali bo'lishlari mumkin. Ayollar ko'pincha qaror qabul qilishda boshqalar fikrini inobatga olishadi va har bir holatni ehtiyotkorlik bilan tahlil qilishga harakat qilishadi.

Date: 21stDecember-2024

Xulosa:

Erkak va ayol psixologiyasidagi farqlar biologik, ijtimoiy, emotsional va xulq-atvor jihatlarini bilan belgilanadi. Biologik jihatdan, erkaklar va ayollar o'rtasida jinsiy farqlar mavjud bo'lib, bu farqlar o'zgaruvchan ijtimoiy rol, stressga javob berish, hissiy aloqalar va qarorlar qabul qilish jarayonlariga ta'sir qiladi. Ijtimoiy rolar va jinsiy stereotiplar erkaklar va ayollarni o'z xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Erkaklar va ayollar o'rtasidagi psixologik farqlarni tushunish, o'zaro munosabatlarni yaxshilash,

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNI BADIY USLUBDAGI MATNLARNI YARATISHGA O 'RGATISH. PEDAGOG, 7(5), 653-663.
2. Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLAR O 'QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI. PEDAGOG, 7(4), 243-248.
3. Fatullayeva, M., & Raxmatova, G. (2024). TANLOVLARNING MAZMUNI VA ULARNI TASHKIL QILISH USULLARI. Modern Science and Research, 3(11), 551-556.
4. Ситора, И. А. (2024). РАЗВИТИЕ СОЗНАНИЯ И ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ПОНЯТИЯМ БЕССОЗНАТЕЛЬНОГО. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 157-163.
5. Ikromova, S. A. (2022). MILLIY VA DINIY QADRIYATLARNING INSON TARBIYASIDAGI O'RNI. Экономика и социум, (12-2 (103)), 675-678.
6. Akbarovna, I. S. (2023). THE DEVELOPMENT OF CONSCIOUSNESS AND THE TEACHING OF CONCEPTS OF THE UNCONSCIOUS TO STUDENTS. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 107-114.
7. Akbarovna, I. S. (2024). PEDAGOGIK MAHORAT ASOSLARINI O'ZLASHTIRISH. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 888-893.
8. Akbarovna, I. S. (2024). MATEMATIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANISHINING AHAMIYATI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 900-905.
9. Akbarovna, I. S. (2023). MILLIY HARAKATLI O'YINLARNING BOLALAR TARBIYASIDAGI IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.
10. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF FORMING MATHEMATICAL CONCEPTS. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 912-917.
11. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. Modern Science and Research, 2(9), 390-394.
12. Akbarovna, I. S. (2023). O'smirlarda destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish.
13. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 875-881.
14. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(4), 54-60.
15. Ikromova, S. A. (2024). BASICS OF PSYCHOLOGICAL SERVICES. PEDAGOG, 7(5), 670-676.

Date: 21stDecember-2024

16. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 860-866.
17. Akbarovna, I. S. (2023). Adolescence during Destructive Behavior Appearances the Problem Learning Condition. Intersections of Faith and Culture: American Journal of Religious and Cultural Studies (2993-2599), 1(9), 105-109.
18. Akbarovna, I. S. (2023). Study of the Formation of Ideological Immunity By Foreign and Russian Researchers. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 235-239.
19. Ikromova, S. A. (2023). Formation of Ideological Immunity to Destructive Information. Intersections of Faith and Culture: American Journal of Religious and Cultural Studies (2993-2599), 1(9), 50-54.
20. Ikromova, S. A. (2023). SHAXS OG 'ISHGAN XULQINING KO 'RINISHLARI VA DESTRUKTIV AXBOROTLARNING KO 'RINISHLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(11), 528-532.
21. Икромова, С. А. (2023). ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИММУНИТЕТА К ДЕСТРУКТИВНЫМ ИДЕЯМ У ПОДРОСТКОВ. European research, (3 (81)), 47-49.
22. Akbarovna, I. S. (2023). NEUROPHYSIOLOGY BASIS OF HORMONES. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 68-77.
23. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN EDUCATION. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(4), 40-46.
24. Akbarovna, I. S. (2024). STAGES OF PSYCHOLOGICAL CONSULTATION. PEDAGOG, 7(4), 328-334.
25. Akbarovna, I. S. (2023). RESEARCH METHODS OF YOUTH PSYCHOLOGY. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(12).
26. Akbarovna, I. S. (2023). SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF BEHAVIOR FORMATION IN ADOLESCENTS. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 184-191.
27. Akbarovna, I. S. (2023). NEGATIVE AND POSITIVE CHANGES IN ADOLESCENT BEHAVIOR. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 192-197.
28. Akbarovna, I. S. (2023). Destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish ijtimoiy muammo sifatida. Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari, 1(6), 26-29.
29. Akbarovna, I. S. (2023). YOSHLARDA DESTRUKTIV G'OYALARGA QARSHI IMMUNITET HOSIL QILISH OMILLARI.
30. Akbarovna, I. S. (2023). TALABA YOSHLARDA MAFKURA TUSHUNCHASI VA MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISH.
31. Ikromova, S. A. (2023). Cognitive processes and their description in psychology. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 115-133.
32. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI MASHG 'ULOTLAR. In International conference on multidisciplinary science (Vol. 2, No. 4, pp. 27-32).

Date: 21stDecember-2024

33. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TA'LIM MASALASI. In International conference on multidisciplinary science (Vol. 2, No. 4, pp. 21-26).
34. Ikromova, S. A. (2023). FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF IMMUNITY TO DESTRUCTIVE IDEAS IN ADOLESCENTS. Innovation in Science, Education and Technology.
35. Ikromova, S. (2023). Formation of ideological immunity to destructive information in teenagers. Modern science and research, 2(5), 1009-1014.
36. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. Modern Science and Research, 2(6), 1223-1226.
37. Ikromova, S. (2024). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA SHAKLLARI VA MAZMUNI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 918-924.
38. Akbarovna, I. S. (2023). Formation of Ideological Immunity to Destructive Information in Adolescents. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 119-122.
39. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF COMPARATIVE PEDAGOGY IN PRESCHOOL EDUCATION. MASTERS, 2(8), 22-27.
40. Akbarovna, I. S. (2024). O'QITUVCHINING KASBIY MALAKALARI. MASTERS, 2(8), 15-21.
41. Akbarovna, I. S. (2024). ЗНАЧЕНИЕ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 14-20.
42. Akbarovna, I. S. (2024). ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ НАВЫКИ УЧИТЕЛЯ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 7-13.
43. Akbarovna, I. S. (2024). PROFESSIONAL SKILLS OF THE TEACHER. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 1-7.
44. Akbarovna, I. S. (2024). МАКТАБГАЧА ТА'LIMDA Qiyosiy PEDAGOGIKANING AHAMIYATI. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 8-13.
45. Akbarovna, I. S. (2024). SPORT O 'YINLARI REJASI ORQALI SOG 'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLAR. MASTERS, 2(5), 91-97.
46. Akbarovna, I. S. (2024). A HEALTHY FAMILY ENVIRONMENT AS A SOCIAL FACTOR IN PREPARING YOUNG PEOPLE FOR FAMILY LIFE. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 529-535.
47. Akbarovna, I. S. (2024). ЗДОРОВАЯ СЕМЕЙНАЯ СРЕДА КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ФАКТОР ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ. MASTERS, 2(5), 98-104.
48. Ikromova, S. (2024). FORMS AND CONTENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 933-939.
49. Akbarovna, I. S. (2024). MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 882-887.
50. Akbarovna, I. S. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ЧЕРЕЗ ПЛАН СПОРТИВНЫХ ИГР. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 521-528.

Date: 21stDecember-2024

51. Akbarovna, I. S. (2024). SPORTCHILAR FAOLIYATINI O'RGANISHNING UMUMIY PSIXOLOGIK USULLARI. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 536-543.
52. Akbarovna, I. S. (2024). PROCEDURE FOR CREATING PSYCHOLOGICAL TEST PROGRAMS. PEDAGOG, 7(6), 153-159.
53. Икромова, С. (2024). ФОРМЫ И СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 925-932.
54. Икромова, С. А. (2024). ОСВОЕНИЕ ОСНОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАВЫКОВ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 894-899.
55. Икромова, С. А. (2024). ВАЖНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 906-911.
56. Икромова, С. А. (2023). O'SMIRLARDA DESTRUKTIV AXBOROTLARGA NISBATAN MAFKURAVIY IMMUNITET HOSIL BO'LISHINING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI: Ikromova Sitora Akbarovna Osiyo xalqaro universiteti assistenti. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (10), 333-336.
57. Ikromova, S., & Ziyodullayeva, M. (2024). DEVIANT XULQ-ATVOR. Modern Science and Research, 3(11), 576-579.
58. Икромова, С., & Джумаева, Ф. (2024). ОРИЕНТИРЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ И В ДРУГИХ СТРАНАХ. Modern Science and Research, 3(11), 540-546.
59. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(4), 47-53.
60. Haqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO 'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. PEDAGOG, 7(5), 548-555.
61. Haqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-YASSAVIYSHUNOS. PEDAGOG, 7(6), 8-15.
62. HAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. Наука и технология в современном мире, 2(5), 5-11.
63. Jalolov, T. S. (2023). MATH MODULES IN C++ PROGRAMMING LANGUAGE. Journal of Universal Science Research, 1(12), 834-838.

